

Reactie op: 'Goede tolken zijn schaars, maar dankzij Justitie niet duur'. NRC, zaterdag - zondag 17-18 maart 2018.

Dat de Wet beëdigde Tolken & Vertalers (Wbtv) niet heeft geleid tot de beoogde structurele inzet van beëdigde tolken in de belangrijkste werkprocessen van Justitie, daar is bijna iedereen die zich met deze materie bemoeit, het wel over eens. Over de oplossing van dit probleem wordt echter fors getwist. Kooiman citeert een klein aantal tolken dat het voorgestelde systeem van differentiatie afwijst, zij zien het als uitholling van hun beroep. Maar waar gaat het nu eigenlijk over? De voorgestelde wijzigingen richten zich met name op twee punten: 1. de inefficiëntie van de inzet van tolken, een logistiek probleem dus, en 2. de periodieke schaarste aan in het Register (Rbtv) ingeschreven tolken voor in Nederland vaak niet gangbare talen op het moment dat zich een vluchtelingencrisis voordoet waardoor er tolken ingezet worden die niet voldoen aan de stringente eisen die aan registertolken gesteld worden. Hierdoor komt kwaliteit onder druk te staan en ontstaan er onwenselijke verschillen op het gebied van opleidingseisen en klachtenprocedure.

Wat betreft de logistiek: het komt nu voor dat er binnen dezelfde organisatie en locatie op dezelfde dag twee tolken in een bepaalde taal worden ingezet op verschillende tijdstippen omdat dit niet centraal wordt gepland. Dit is inefficiënt en dus duur en kost onnodig belastinggeld. Aan de andere kant komt het ook voor dat er alleen gekeken wordt naar tolken die 'dichtbij' wonen en niet naar het voor de situatie vereiste niveau en ook dat is onwenselijk. Het is dan ook goed dat er wordt gezocht naar manieren om dit te stroomlijnen. 'Tolken op afstand', dat wil zeggen via een beveiligde telefoon of videoverbinding, is een andere manier om kosten te besparen.

De periodieke schaarste is minder makkelijk op te lossen. Wanneer zich een vluchtelingencrisis voordoet, zijn er altijd veel te weinig tolken beschikbaar die in het Rbtv zijn ingeschreven. Volgens de Wbtv zijn allerlei justitiële instellingen verplicht alleen tolken in te schakelen die in het Rbtv zijn ingeschreven. Nu kan dit alleen op één niveau, het HBO-niveau. Tot nu toe worden er in geval van crisis ad hoc tolken 'geregeld' die niet in het Rbtv staan en derhalve niet te maken hebben met officiële eisen. In geval van disfunctioneren, heeft niemand enige grip op deze tolken. Dit is onwenselijk. Er zijn bij crisis gedurende een relatief korte tijd veel tolken nodig en na een aantal jaren zakt de markt voor zo'n taal meestal weer in. Het voorstel is nu om differentiatie in de niveaus waarop tolken zich kunnen inschrijven aan te brengen door dat van aspirant- en basistolk toe te voegen. Inschrijving op deze niveaus betekent weliswaar een lager niveau van taalvaardigheid (vooral in het Nederlands), maar de tolken voldoen wel aan eisen van integriteit en beschikken over (getoetste!) basistolkvaardigheden. Ook tolken op deze niveaus zijn aan een gedragscode gebonden en vallen onder een klachtenregeling. Deze niveaus moeten duidelijk onderscheiden worden van het niveau van de registertolk op HBO-niveau. Dat kan door deze niveaus bijvoorbeeld in een ander register onder te brengen. Om ervoor te zorgen dat tolken niet op deze lagere niveaus 'blijven hangen', is ons voorstel om inschrijving als aspirant- of basistolk aan een termijn van drie jaar te verbinden. Wie zich binnen die periode niet heeft weten te kwalificeren voor een hoger niveau, wordt uitgeschreven. Getalenteerde en gemotiveerde aspirant- en basistolken zullen zich weten te scholen tot registertolk, velen zullen er na drie jaar voor kiezen iets anders te gaan doen. Hiermee wordt niet alleen voorkomen dat veel tolken op een laag niveau blijven hangen, maar ook dat er te veel tolken overblijven voor wie er na een crisis te weinig of zelfs geen werk zal zijn.

Maar dan is er nog het puntje financiering. Het hele kwaliteitstraject dat uitmondde in de Wbtv en registertolken verplicht zich bij te scholen voor 5-jaarlijkse herregistratie, wordt ondermijnd door de structureel veel te lage tarieven die aan tolken worden uitbetaald. Dat bemiddelingsbureaus hier dan ook nog een deel van opeisen, maakt het alleen maar erger. Herregistratie is soms op economische gronden eigenlijk nauwelijks haalbaar. Enerzijds benadrukt de overheid dat hoogopgeleide tolken onmisbaar zijn voor het goed functioneren van cruciale processen in het domein van justitie en veiligheid, anderzijds is zij niet bereid ervoor te zorgen dat tolken een marktconform uurtarief krijgen uitbetaald. Dat wringt. En dat is misschien ook wel een belangrijke oorzaak dat tolken nauwelijks meer van zins zijn constructief mee te denken over welke voorstellen dan ook.

Dr. Hanneke Bot, psychotherapeut en specialist op het gebied van tolken in de zorg

Drs. Sjoekan Oosterbaan, directeur van ITV Hogeschool voor Tolken en Vertalen

Zij schrijven deze brief op persoonlijke titel. Zij zijn allebei lid van het Kwaliteitsinstituut Beëdigde Tolken & Vertalers dat de overheid gevraagd en ongevraagd adviseert over maatregelen die de uitvoering van de Wbtv bevorderen.